

ANNA HERNACKA

Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa ze szczególnym uwzględnieniem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. Zarys problematyki

Priorytetowym zadaniem zarówno Polski, jak i innych krajów jest zapewnienie i utrzymanie odpowiedniego poziomu wielowymiarowego bezpieczeństwa państwa. Zagadnienie bezpieczeństwa jest jednym z wielu pojęć, dla którego doktryna nie wypracowała jednolitej definicji. Niemniej jednak na przestrzeni lat podejmowane były próby ujednoczenia powyższego terminu. Definicja słownikowa określa bezpieczeństwo jako stan prawny lub psychiczny, w którym jednostka posiada poczucie pewności, oparcia w sprawnie działającym systemie prawnym lub w drugiej osobie¹. W odniesieniu do powyższego pojęcie bezpieczeństwa pozostaje nadal terminem bardzo rozbudowanym i problematycznym do jednoznacznego zdefiniowania. Według Ewy Olejniczak-Szałowskiej bezpieczeństwo i poczucie bezpieczeństwa to przede wszystkim wartości, za których zapewnienie i ochronę odpowiedzialne jest państwo². Podjęta została również próba sprecyzowania pojęcia bezpieczeństwa poprzez zastosowanie definicji negatywnych mających na celu uwypuklenie przeciwieństw danego terminu, a więc tego „czym nie jest” dane zjawisko. Najogólniej można przyjąć, iż bezpieczeństwo publiczne to stan braku zagrożeń uniemożliwiających funkcjonowanie organizacji państwowych oraz realizację ich interesów na odpowiednim poziomie³.

Kwestia bezpieczeństwa stanowi jedną z naczelných potrzeb człowieka w piramidzie Maslova oraz jest elementem niezbędnym dla należytego funkcjonowania państwa. Każde państwo w celu zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego tworzy instytucje bezpieczeństwa⁴.

¹ B. Dunaj, *Słownik współczesnego języka polskiego*, Warszawa 2001, s. 50.

² E. Olejniczak-Szałowska, *Prawo ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] *Materialne prawo administracyjne – pojęcia, instytucje, zasady*, red. M. Stahl, Warszawa 2005, s. 343.

³ A. Misiuk, *Administracja porządku i bezpieczeństwa publicznego. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2008, s. 15.

⁴ M. Bartnik, *Rola służb specjalnych w zakresie ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego*, [w:] W. Lis, *Bezpieczeństwo państwa*, Lublin 2014, s. 125.

Niniejsze opracowanie odwołuje się do szczególnych organów systemu bezpieczeństwa, które ustawodawstwo wyposażyło w wiele charakterystycznych kompetencji. Mowa tutaj o wyspecjalizowanych instytucjach, którymi są służby specjalne. Tekst ma na celu przedstawienie funkcjonowania tych instytucji oraz ukazanie praktycznego aspektu działalności służb specjalnych ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

Z instytucjonalnego punktu widzenia wskazane służby pełnią jedną z podstawowych funkcji sfery bezpieczeństwa, mimo iż żaden akt normatywny nie podaje ich jednolitej definicji. Niemniej jednak w celu uszczegółowienia i przybliżenia problematyki omawianego zagadnienia posłużono się w artykule definicją zawartą w „Słowniku terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego”, wedle której służby specjalne to „ogólna nazwa dla cywilnych i wojskowych służb organizujących i prowadzących działania wywiadowcze i kontrwywiadowcze”⁵. W polskim porządku prawnym ustawodawca podjął jedynie próbę zdefiniowania służb specjalnych w ujęciu podmiotowym. Zgodnie z brzmieniem art. 11 ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu mianem służb specjalnych określa się Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencję Wywiadu, Centralne Biuro Antykorupcyjne, Służbę Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbę Wywiadu Wojskowego⁶. Kategoryzując służby specjalne, można je podzielić na cywilne służby specjalne podległe Prezesowi Rady Ministrów, które tworzą Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencja Wywiadu oraz Centralne Biuro Antykorupcyjne, a także na służby specjalne o charakterze wojskowym – Służba Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służba Wywiadu Wojskowego⁷.

Na etapie początkowych rozważań nad istotą służb specjalnych problematyczne może okazać się rozgraniczenie powyższych służb specjalnych i innych instytucji bezpieczeństwa, bowiem zarówno służby specjalne, jak i pozostałe organy wykonują wiele zadań zmierzających do ochrony i zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Jak zauważa Wojciech Jobda, głównym czynnikiem wpływającym na instytucjonalne i prawne wyodrębnienie służb specjalnych jest podejmowanie czynności wywiadowczych i kontrwywiadowczych⁸.

Na potrzeby dalszych rozważań warto przybliżyć istotę działań wywiadowczych i kontrwywiadowczych. W literaturze poprzez wywiad definiuje się państwowe, specjalnie utworzone organy, które ukierunkowane są na pozyskiwanie niedostępnych innymi sposobami informacji wojskowych, politycznych, gospo-

⁵ W. Łepkowski, *Słownik terminów z zakresu bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2013, s. 65.

⁶ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2002 r., Nr 74, poz. 676).

⁷ A. Grzesiok-Horosz, *Prawne uwarunkowania bezpieczeństwa*, Katowice 2012, s. 6.

⁸ W. Jobda, *Służby specjalne w systemie bezpieczeństwa państwa*, [w:] *Bezpieczeństwo Polski u progu XXI wieku*, red. J. Ziółkowski, Lublin 2004, s. 166.

darczych państwa. Kontrwywiad natomiast to wszelkie działania instytucji, których celem jest udaremnianie działań wrogich służb wywiadowczych „w penetrowaniu lub dekonspirowaniu własnej służby wywiadowczej i jej operacji”⁹. Reasumując, wspólną cechą wywiadu i kontrwywiadu jest pozyskiwanie i analiza informacji, które są istotne z punktu widzenia kwestii bezpieczeństwa państwa. Zasadniczą różnicą jest tutaj obszar działalności. Kontrwywiad w znacznej mierze podejmuje działania na terytorium państwa, natomiast wywiad przeprowadza czynności poza granicami kraju¹⁰. Działania zarówno wywiadowcze, jak i kontrwywiadowcze mają najczęściej charakter operacji specjalnych, tajnych i wywierają wpływ na potencjał polityczny, gospodarczy, militarny państwa¹¹. Najważniejszym aspektem z punktu widzenia efektywności wykonywanych czynności służb specjalnych są wszelkie zebrane informacje, ponieważ mają one zasadniczy wpływ na ośrodki decyzyjne w państwie¹².

W polskim porządku prawnym funkcjonują trzy cywilne służby specjalne oraz dwie służby specjalne o charakterze wojskowym. Do służb specjalnych cywilnych zalicza się Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego odpowiedzialną za ochronę porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej oraz ochronę informacji niejawnych. Ponadto zajmuje się ona aspektami bezpieczeństwa wewnętrznego, teleinformatycznego oraz ekonomicznego¹³. Inną cywilną służbą specjalną jest Agencja Wywiadu, która odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa zewnętrznego identyfikowanego z obronnością, niepodległością czy nienaruszalnością terytorium państwa oraz pozycji Rzeczypospolitej Polskiej na arenie międzynarodowej¹⁴. Ostatnią instytucją wchodzącą w skład cywilnych służb specjalnych jest Centralne Biuro Antykorupcyjne. Jest to służba powołana przede wszystkim do podejmowania czynności mających na celu zwalczanie korupcji w życiu gospodarczym i publicznym, a w szczególności w instytucjach samorządowych i państwowych, oraz do zwalczania działalności godzącej w interesy ekonomiczne państwa¹⁵. Służba Kontrwywiadu Wojskowego stanowi instytucję właściwą w sprawach obronności kraju, zdolności bojowej i bezpieczeństwa Sił Zbrojnych RP oraz pozostałych jednostek organizacyjnych nadzorowanych bądź podległych Ministrowi Obrony Narodowej¹⁶. Inną służbą specjalną o charakterze

⁹ K. Wojciechowski, *Encyklopedia szpiegostwa*, Warszawa 1995, s. 54.

¹⁰ J. Ziółkowski, *Bezpieczeństwo Polski u progu XXI wieku*, Lublin 2004, s. 166–167.

¹¹ Z. Grzegorowski, *Służby specjalne a bezpieczeństwo państwa Polskiego*, Toruń 2013, s. 15.

¹² A. Żebrowski, *Wywiad i kontrwywiad XXI wieku*, Lublin 2010, s. 220–223.

¹³ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2002 r. Nr 74, poz. 676).

¹⁴ A. Misiuk, *Administracja porządku...*, op. cit., s. 153.

¹⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2012 r., poz. 621).

¹⁶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2006 r. o Służbie Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służbie Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2006 r. Nr 104, poz. 709).

wojskowym jest Służba Wywiadu Wojskowego, która odpowiedzialna jest za ochronę bezpieczeństwa państwa, ochronę przed zagrożeniami związanymi z jego obronnością bądź zagrożeniami godzącymi w zdolność bojową Sił Zbrojnych RP oraz innych jednostek organizacyjnych podporządkowanych Ministrowi Obrony Narodowej i przez niego nadzorowanych. Zasadniczo działania Służby Wywiadu Wojskowego podejmowane są poza granicami państwa, a działalność na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może być prowadzona jedynie w związku z działalnością tejże służby poza granicami i wyłącznie przy pomocy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Służby Kontrwywiadu Wojskowego¹⁷.

Wiodącą rolę w zapewnieniu bezpieczeństwa państwa odgrywa w Polsce Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego z uwagi na przyznany szeroki zakres zadań. Kompetencje tej służby związane są przede wszystkim z podejmowaniem działań gwarantujących odpowiedni poziom bezpieczeństwa ekonomicznego, ochronę przed terroryzmem, ochronę informacji niejawnych, a także z podejmowaniem działalności kontrwywiadowczej. Szczegółowy zakres zadań tejże instytucji określa art. 5 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu. Natomiast idea stworzenia takiego rodzaju służby ma podstawę w art. 1 omawianej ustawy, który stanowi, iż Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego jest służbą właściwą w sprawach ochrony porządku konstytucyjnego oraz bezpieczeństwa wewnętrznego¹⁸.

Mimo iż w polskim porządku prawnym funkcjonuje wiele instytucji czuwających nad bezpieczeństwem i porządkiem publicznym, nie można całkowicie wykluczyć sytuacji wystąpienia zagrożenia ze strony innych państw czy też podmiotów wewnątrzpaństwowych. Rozważając obecną sytuację Polski pod względem bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego, można stwierdzić, iż nie ma przesłanek do uznania Polski za państwo szczególnie narażone na ataki terrorystyczne. Świadczyć może o tym analiza badań w brytyjskim Ośrodku Badań nad Rynkami Światowymi, w którym eksperci oszacowali, iż poziom możliwości ataków terrorystycznych na Polskę jest średnio niski i zajmuje 87 miejsce w klasyfikacji 186 krajów¹⁹. Niemniej jednak nie można wykluczyć wystąpienia ataków terrorystycznych na terenie Polski, ponieważ prowadzona przez nią polityka może stanowić poniekąd czynnik ryzyka. Mowa tutaj m.in. o czynnym udziale Polski w programach i organizacjach antyterrorystycznych czy też stacjonowaniu polskich kontyngentów w Iraku i Afganistanie²⁰. Obecnie nie tylko klasyczny terroryzm stanowi realne zagrożenie bezpieczeństwa państwa, ale wszelkie inne

¹⁷ A. Misiuk, *Administracja porządku...*, op. cit., s. 21.

¹⁸ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2002 r. Nr 74, poz. 676).

¹⁹ Raport Centrum Badania Opinii Społecznej, *Opinie o obecności polskich żołnierzy w Iraku w przededniu przejęcia odpowiedzialności za jedną ze stref stabilizacyjnych*, Komunikat z badań, Warszawa 2003, s. 5.

²⁰ www.msz.gov.pl [dostęp 1.10.2015].

działania mające na celu osłabienie prawidłowego poziomu funkcjonowania kraju. Przykładem może być obecny problem masowej migracji, który dotyka całą Europę, a także sytuacja za wschodnią granicą Polski. Z uwagi na te okoliczności postuluje się, aby zwiększyć aktywność działań zarówno Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, jak i Agencji Wywiadu. Efektem tego jest m.in. zwiększanie środków finansowych przyznawanych tymże służbom.

Dla przykładu – w roku 2010 budżet Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego wynosił 489 mln zł. Po roku 2010 budżet ten oscyluje w granicach 500–502 mln zł²¹. Z uwagi na zaistniałe okoliczności związane zarówno z niestabilną sytuacją na wschodzie Europy, jak i z kryzysem migracyjnym dotyczącym kraje Europy Sejmowa Komisja do spraw Służb Specjalnych kieruje dezyderaty do Prezesa Rady Ministrów w sprawie zwiększenia budżetu Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu²². W związku z polityką Rosji wobec Ukrainy budżet Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego został zwiększony, aby odpowiednio zabezpieczyć wschodnie delegatury²³. Środki finansowe zostały zwiększone również ze względu na napływających do Europy uchodźców²⁴.

Z ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu wynika, iż w ramach podejmowanych działań związanych ze zwalczaniem terroryzmu podejmowana jest współpraca z innymi służbami, organizacjami i instytucjami międzynarodowymi²⁵. Do kompetencji Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego należy również rozpoznawanie zagrożeń godzących w podstawy ekonomiczne państwa²⁶. Z uwagi na szeroki zakres znaczeniowy bezpieczeństwo ekonomiczne rozumiane jest jako bezpieczeństwo ekonomiczne o charakterze globalnym, międzynarodowym, ponadnarodowym, regionalnym, narodowym, lokalnym, a także indywidualnym²⁷. Przykładem działań Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w tymże obszarze może być zatrzymanie we wrześniu 2015 roku czterech osób związanych z prowadzeniem grupy przestępczej nielegalnie handlującej paliwami płynnymi. Podejrzani, sprowadzając z państw Unii Europejskiej olej napędowy bez uiszczenia opłat VAT, narazili Skarb Państwa na stratę 100 mln zł²⁸.

²¹ *Raport z działalności Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, Warszawa 2015, s. 12.

²² *Speckomisja chce zwiększenia wydatków na ABW i AW. Jednym z powodów jest rosnące zagrożenie atakami terrorystycznymi*, www.wpolityce.pl [dostęp 1.10.2015].

²³ *Speckomisja: trzeba zwiększyć wydatki na ABW i AW*, www.rp.pl [dostęp 1.10.2015].

²⁴ *Mosad pomoże Polsce weryfikować uchodźców?*, www.wiadomosci.wp.pl [dostęp 1.10.2015].

²⁵ G. Gozdór, *Prywatyzacja bezpieczeństwa. Rola i miejsce prywatnego sektora ochrony w systemie bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Lublin 2012, s. 41.

²⁶ E. Nowak, M. Nowak, *Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2011, s. 41.

²⁷ I. Jaźwiński, *Bezpieczeństwo ekonomiczne Polski. Strategiczne aspekty i wyzwania*, [w:] *Kluczowe determinanty bezpieczeństwa Polski na początku XXI wieku*, red. S. Wojciechowski, A. Wejkszner, Warszawa 2013, s. 320.

²⁸ www.abw.gov.pl [dostęp 1.10.2015].

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego podejmuje również zadania związane z przeciwdziałaniem zjawiskom korupcji, ich wykrywaniem i rozpoznawaniem²⁹. Przykładem takiej sytuacji jest zatrzymanie w październiku 2003 roku trzech osób, które wręczały korzyści majątkowe naczelnikowi Urzędu Skarbowego na terenie Łodzi w zamian za wydawanie korzystnych decyzji w związku z prowadzoną kontrolą skarbową pewnego podmiotu gospodarczego³⁰. Zgodnie z brzmieniem ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego zjawisko korupcji odnosi się przede wszystkim do wykrywania tego typu zjawisk przez osoby pełniące funkcje publiczne, w szczególności jeśli może to zagrażać bezpieczeństwu państwa³¹.

Inny przykład może stanowić zdarzenie, które miało miejsce w maju 2003 roku, kiedy wszczęte zostało postępowanie karne w Szczecinie w sprawie korupcji osób, które nielegalnie przejęły kilkanaście hektarów ziemi stanowiących własność miasta pod budowę supermarketu. Osobami podejrzanymi w tej sprawie byli radni miejscy, którzy mieli otrzymać korzyści majątkowe w wysokości 13 mln zł. Czynności, które podjęła w tej sprawie Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego, pozwoliły na zebranie licznych dowodów umożliwiających postawienie zarzutów radnym i osobie wręczającej korzyści majątkowe. Ponadto Agencja w obszarze przeprowadzanych czynności rozpoznała inne liczne sprawy mające swoje podłoże w działalności korupcyjnej. Dotyczy to wielu różnorodnych podmiotów, m.in. łódzkich celników, którym udzielane były korzyści majątkowe w zamian za odstępowanie od czynności rewizyjnych. Sprawa ta została uznana za bezprecedensową z punktu widzenia skali ujawnionych patologii³².

Przedstawiony zarys organizacji i funkcjonowania służb specjalnych, a także przytoczone przykłady skłaniają do refleksji nad postrzeganiem tychże instytucji przez społeczeństwo. Nie ma wątpliwości co do faktu, iż organami, które odpowiedzialne są za bezpieczeństwo, najczęściej uznać możemy Policję oraz Straż Miejską. Potwierdzają to raporty Centrum Badań Opinii Społecznej – ankietowani najczęściej wymieniali Policję, Straż Miejską, Straż Pożarną, Straż Graniczną, Służby Ochrony Kolei i agencje ochrony jako organy zapewniające bezpieczeństwo³³. Jedyne spo-

²⁹ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2002 r., Nr 74 poz. 676).

³⁰ *Funkcjonariusz ABW zatrzymany za korupcję zwolniony ze służby*, www.wp.pl [dostęp 1.10.2015].

³¹ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2002 r. Nr 74, poz. 676).

³² *Raport Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Korupcja w Polsce – próba analizy zjawiska*, s. 13.

³³ *Raport Centrum Badań Opinii Społecznej, Rola Policji i innych służb w zapewnieniu bezpieczeństwa i porządku publicznego. Wizerunek funkcjonariuszy wybranych służb Policji*, Warszawa 2008, s. 33–34.

radycznie wymieniano Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego lub Centralne Biuro Antykorupcyjne. Sytuacja taka może wynikać ze szczególnej formy działania służb specjalnych, a więc ich tajnych działań, i wyposażenia w kompetencje oraz środki nieprzysługujące innym organom bezpieczeństwa. Ponadto ankietowani stwierdzili, iż Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego znana jest przede wszystkim z mediów, natomiast charakter jej działań jest dosyć tajemniczy i ujmowany bardzo ogólnikowo. Najczęściej jest ona identyfikowana z instytucją zajmującą się sprawami o charakterze politycznym, sprawującą nadzór nad pozostałymi organami odpowiedzialnymi za zapewnienie bezpieczeństwa.

Również Centralne Biuro Antykorupcyjne postrzegane jest nieprecyzyjnie, ponieważ identyfikowane jest jedynie jako służba ukierunkowana na walkę z korupcją, szczególnie tą o znacznym ciężarze gatunkowym, a więc dotyczącą obszaru politycznego i biznesowego. Analogicznie do Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego nadawany jest jej charakter polityczny. Centrum Badania Opinii Społecznej zwróciło również uwagę na wypowiedzi ankietowanych na temat działalności prowokacyjnej Centralnego Biura Antykorupcyjnego, a więc działań zamierzonych mających na celu sprowokowanie danej osoby do podjęcia pewnych czynności, aby następnie postawić jej w tej materii określone zarzuty. Świadczyć może o tym wypowiedź ankietowanej osoby – „Oni raczej byliby niebezpieczni, bo potrafia dać łapówkę celowo żeby zamknąć człowieka”³⁴.

Powracając do kwestii bezpieczeństwa państwa i funkcjonowania służb specjalnych, Centrum Badania Opinii Społecznej w raporcie z 2014 roku próbowało ocenić poczucie stanu bezpieczeństwa z punktu widzenia funkcjonowania określonych służb. Według ankietowanych największy wpływ na bezpieczeństwo Polski ma wojsko, władze państwa oraz NATO. Służby specjalne zajmują czwarte miejsce, niemniej jednak w porównaniu do roku 2011 ich znaczenie w obszarze zapewnienia bezpieczeństwa wzrosło³⁵.

Również na pytanie o ocenę roli służb specjalnych w systemie bezpieczeństwa znaczna część badanych odpowiedziała, że instytucje te spełniają dobrze swoje zadania. Odpowiedź taka nie była zależna od płci, grupy wiekowej bądź miejsca zamieszkania. Zdecydowana większość opowiedziała się za prawidłowym funkcjonowaniem służb specjalnych. Poddając analizie ogólne poczucie bezpieczeństwa Polaków, można stwierdzić, iż widoczna jest poprawa oceny tego stanu. Większa część badanych (77%) uważa, iż Polska jest państwem, w którym ludzie czują się bezpiecznie³⁶.

W związku z omawianym zagadnieniem należy również zwrócić uwagę na zagrożenia bezpieczeństwa. Jako główne i najczęściej występujące rodzaje zagro-

³⁴ Ibidem, s. 33–35.

³⁵ *Raport Centrum Badania Opinii Społecznej, Ocena stanu bezpieczeństwa*, Warszawa 2014, s. 14.

³⁶ Ibidem, s. 4, 14.

żeń ankietowani wymienili złe warunki życia, zapaść demograficzną, a także wybuch protestów społecznych³⁷. Wśród zagrożeń bezpieczeństwa wymienia się także te, które odnoszą się do funkcjonowania cyberprzestrzeni, a także do rozwoju przestępczości zorganizowanej. Reasumując, działalność służb specjalnych jest pozytywnie odbierana przez obywateli, mimo iż często wiedza na ich temat nie jest usystematyzowana. Wynika to ze specyficznego charakteru przeprowadzanych czynności i posiadania kompetencji różniących się od klasycznych organów bezpieczeństwa. Najczęściej także poczucie bezpieczeństwa określane jest subiektywnie i identyfikowane w skali lokalnej, co wydawać się może problematyczne przy dokładnym określeniu kompetencji poszczególnych służb specjalnych i innych instytucji, np. Policji. To właśnie ona wg raportów Centrum Badania Opinii Społecznej jest postrzegana głównie jako służba odpowiedzialna za poziom bezpieczeństwa obywateli.

Poza regulacjami prawnymi, które bezpośrednio określają status prawny poszczególnych służb specjalnych, wiele innych aktów normatywnych odnosi się do ich działalności. Jest to m.in. ustawa o ochronie informacji niejawnych, która kategoryzuje dokumenty objęte klauzulą tajności oraz procedury korzystania z informacji niejawnych, ustawa o zarządzaniu kryzysowym, w której zawarte są zasady działania i współpracy Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w sytuacji kryzysowej, szczególnie tej będącej następstwem np. ataków terrorystycznych, z innymi instytucjami. Do kwestii organizacji i funkcjonowania Agencji odnosi się również wiele rozporządzeń. Dotyczą one m.in. kwestii wydawania poleceń, prawa legitymowania, zatrzymywania, przeszukania oraz dokumentowania czynności operacyjno-rozpoznawczych przeprowadzanych przez Agencję. Analizując kwestię bezpieczeństwa, należy zwrócić uwagę na fakt, iż pojęcie to nie występuje w aktach prawnych samodzielnie. Poprzez analizę ustawy zasadniczej i innych ustaw można dostrzec wiele form bezpieczeństwa, takich jak bezpieczeństwo obywateli, bezpieczeństwo wewnętrzne, bezpieczeństwo zewnętrzne, bezpieczeństwo ekonomiczne czy społeczne bądź gospodarcze³⁸.

Do różnorodności bezpieczeństwa publicznego w sposób najbardziej czytelny odnosi się Strategia Bezpieczeństwa Narodowego, która ujmuje wieloaspektowość omawianego zagadnienia. Takie sektorowe ujęcie kwestii bezpieczeństwa powoduje, iż system i organy odpowiedzialne za utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na odpowiednim poziomie, działają w sposób sprawny, skupiając się na konkretnej problematyce w zależności od omawianego zagadnienia. Zarówno cywilne, jak i wojskowe służby specjalne są w pewnym sensie pośrednim decydem w sprawach polityki bezpieczeństwa, ponieważ wszelkie zebrane przez

³⁷ Ibidem.

³⁸ B. Sprengel, *Ustrój organów administracji bezpieczeństwa i porządku publicznego*, Włocławek 2004, s. 13.

nie informacje są przekazywane najważniejszym organom państwowym, które tworzą system bezpieczeństwa. Prawie każde nowoczesne funkcjonujące państwo posiada w swoim porządku prawnym służby specjalne, ponieważ, jak wskazuje praktyka, o potęgę państwa nie świadczy jedynie zasób militarny, lecz także polityka zagraniczna, sprawnie zorganizowana gospodarka, a także kluczowe informacje dotyczące wielu sfer funkcjonowania państwa.

Niebagatelne znaczenie z punktu widzenia bezpieczeństwa zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego mają omawiane służby specjalne, które pełnią przede wszystkim funkcję ochronną. Dzięki odpowiednio przyznanym kompetencjom gwarantują ład społeczny, polityczny i ekonomiczny nie tylko na poziomie państwowym, ale również samorządowym.

Służby specjalne są instytucjami, które nieustannie dostosowują swoje działania i środki niezbędne do wykonywania określonych czynności do pojawiających się nowych zagrożeń bezpieczeństwa. Zmusza to państwo do podejmowania działań prewencyjnych, w których szczególne zadanie przypada Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego. To, że jej aktywność pozostaje nie do końca znana obywatelom odczytywać należy jako coś pozytywnego. Powinno być bowiem tak, że Polska i my jako jej obywatele powinniśmy być bezpieczni, jak najmniej wiedząc o działaniach służb specjalnych, w tym Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, które bezpieczeństwo to zapewniają, przy spełnieniu warunku, że działania te absolutnie mieszczą się w granicach obowiązującego prawa.

Streszczenie

Zapewnianie bezpieczeństwa jest jednym z ważniejszych zadań państwa. Bezpieczeństwo to obejmuje różne obszary, ale też coraz bardziej poważne są jego zagrożenia, tak w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym. Dlatego też państwo tworzy różne instytucje mające chronić to bezpieczeństwo. Szczególna rola w tym zakresie przypada służbom specjalnym.

Słowa klucze: bezpieczeństwo państwa, służby specjalne.

Special Forces, in Particular the Internal Security Agency, within the System of State Security— Some Introductory Remarks

Summary

Ensuring security is one of the most important objectives of a state. The notion of security relates to various areas. At the same time, threats to both external and internal security are more and more serious. That is why, the state puts in place various institutions whose task is to ensure the security protection. Special role in this scheme is played by special forces.

Key words: state security, special forces.